

Nazitysklands flag vajer over Hotel D'Angleterre på Kongens Nytorv i København. Under besættelsen fungerede hotellet som et af nazisternes hovedkvarterer.

► Det lokale, regionale og globale

- Eleven kan forklare historiske forandrings påvirkning af samfund lokalt, regionalt og globalt

Historisk bevidsthed

- Eleven har viden om funktion af historie i fortid og nutid
- Eleven kan diskutere egen og andres historiske bevidsthed

Historiekanon

Der kan perspektiveres til følgende kanonpunkter:

- Augustoprøret og Jødeaktionen 1943
- FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder

Samfundsfag

Ved at behandle nazismen og dens konsekvenser, særligt Holocaust, kan der arbejdes med totalitære regimers syn på borgere og borgerrettigheder og på regimernes metoder til at udøve kontrol over deres borgere. Totalitære regimers indstilling til fx retsstat og rettigheder kan sammenholdes med demokratiske landes. Der kan ses på regionale og nationale forskelle, hvad angår nazisternes jødeforfølgelser, fx de danske jøders skæbne under Holocaust sammenlignet med andre europæiske lande.

Ved at arbejde med kapitlets temaer kan følgende mål med fordel understøttes:

Demokrati

- Eleven kan identificere demokratiformer og andre styreformere

Det politiske system, retsstat og rettigheder

- Eleven kan diskutere sammenhænge mellem demokrati og retsstat (fx rettigheder og pligter for borgere i Danmark, borgernes retssikkerhed i et demokrati og menneskerettigheder m.v.)

Politiske partier og ideologier

- Eleven kan identificere ideologisk indhold i politiske udsagn og beslutninger
- Eleven har viden om politiske ideologier og grundholdninger

Social differentiering

- Eleven har viden om social differentiering
- Eleven kan beskrive sociale uligheder i Danmark og i verden med begreber og data

KAPITEL 9

Forskel på folk

Mennesker er forskellige, men skal behandles lige. Det er en af grundstenene i det danske samfund og demokrati. Ligeværd og ligebehandling er ligeledes grundelementer i EU-samarbejdet, og det er kernen i FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne. Til trods for dette er der utallige eksempler på, at mennesker ikke behandles lige – i Danmark, Europa og resten af verden. Dette kapitel sætter fokus på forskelsbehandling og undersøger, hvordan minoriteter oplever diskrimination: LGBT-personer bliver forskelsbehandlet på grund af deres seksualitet, og romaer over hele Europa oplever at blive diskrimineret, fordi de er romaer.

DISKRIMINATION

Diskrimination er at gøre forskel på folk – på et urimeligt eller uretfærdigt grundlag. Usaglig forskelsbehandling betyder således, at en person, af grunde som ikke er saglige (dvs. nøgterne, objektive og relevante), bliver behandlet ringere end andre personer i en tilsvarende situation.

Diskrimination dækker over handlinger, der har til formål eller som virkning at udelukke eller begrænse menneskers samfundsdeltagelse på grund af deres alder, handicap, køn, race eller etnicitet, religion eller tro eller seksuelle orientering. Det er ikke altid let at afgøre, hvornår der er tale om legitim fravælgelse, og hvornår der er tale om diskrimination. En tommelfingerregel er, at fravælges man på grund af noget, man er – fx mørk

LOV OM FORBUD MOD FORSKELSBEHANDLING PÅ ARBEJDSMARKEDET M.V. (2005)

§1, stk. 2.

Der foreligger direkte forskelsbehandling, når en person på grund af race, hudfarve, religion eller tro, politisk anskuelse, seksuel orientering, alder, handicap eller national, social eller etnisk oprindelse behandles ringere, end en anden ville blive behandlet i en tilsvarende situation.

§1, stk. 3.

Der foreligger indirekte forskelsbehandling, hvis en tilsyneladende neutral bestemmelse, betingelse eller praksis vil stille personer af en bestemt race eller etnisk oprindelse ringere end andre personer, medmindre den pågældende bestemmelse, betingelse eller praksis er objektivt begrundet i et sagligt formål, og midlerne til at opfylde det er hensigtsmæssige og nødvendige.

i huden, homoseksuel eller muslim – så er der tale om diskrimination.

Diskrimination kan ske som en følge af vores forestillinger om andre mennesker. Et eksempel kan være, at

en person med et udenlandsk klingende navn bliver fravalgt i bunken af jobansøgninger, fordi arbejdsgiveren har en forestilling (fordom) om, at personen – fordi vedkommende har indvandrerbaggrund og måske er muslim – ikke er pålidelig, er dårlig til dansk, skal bede fem gange om dagen, ikke forstår dansk arbejdsmoral osv. Så bliver det arbejdsgiverens forestilling (fordomme) om fx indvandrere som kollektiv, der dømmes den enkelte ansøger uegnet.

Direkte og indirekte diskrimination

Begrebet diskrimination omfatter både handlinger, der har til formål at diskriminere, også kaldet direkte diskrimination, men også handlinger, der har en diskriminerende effekt, såkaldt indirekte diskrimination.

Direkte diskrimination finder sted, når en person behandles ringere end en anden i en tilsvarende situation på grund af vedkommendes alder, handicap, køn, race eller etnicitet, religion eller tro eller seksuelle orientering. Eksempler på direkte diskrimination kan være, når en person nægtes adgang til et diskotek på grund af sin hudfarve, eller når en jobansøger fravælges til et job, som han er kvalificeret til, på grund af sin alder.

Det er *indirekte diskrimination*, hvis en tilsyneladende neutral bestemmelse, betingelse eller praksis stiller personer med en særlig baggrund eller seksualitet ringere end andre personer. Et eksempel på indirekte forskelsbehandling er en bar, der skriver "Gratis adgang til alle i stiletter". Et usagligt forbud mod at bære tørklæde på en arbejdsplads er et andet eksempel på indirekte diskrimination. Forbuddet rammer nemlig skævt, da det vil have særlig betydning for muslimske kvinder.

Det kan være svært at afgøre, hvad der er henholdsvis saglige og usaglige grunde til en særlig indretning eller

en praksis. Saglige grunde skal forstås som nøgterne og objektive og skal vurderes i deres kontekst. Nogle forbud mod at bære tørklæde kan være sagligt begrundede, hvis der er behov for genkendelighed i jobfunktionen (som fx hos politiet), eller hvis en virksomhed har en generel politik om at ville fremstå uden religiøse kendetegn.

Hovedbeklædning forbudt – diskrimination?

Tre danske sager om hovedbeklædning viser, at saglige og usaglige forbud er komplekse kategorier. I 2000 blev en erhvervspraktikant afvist af det danske stormagasin Magasin, fordi hun mødte op med tørklæde på. Magasin hævdede, at tørklædet ikke var foreneligt med deres regler for beklædning. Sagen endte i Landsretten, som fandt, at forbuddet ikke var sagligt begrundet og afgjorde, at der derved var tale om indirekte diskrimination.

En sag med Føtex i centrum fik modsat udfald. Dansk Supermarked, som ejer bl.a. Føtex, indførte (efter Magasindommen) nye beklædningsregler, som forbød alle former for hovedbeklædning, medmindre denne var en påkrævet del af uniformen. Det samme gjaldt synlige piercinger og unaturlige hårfarver – og fx synlige kors. Dansk Supermarked ønskede at være en arbejdsplads fri for politiske og religiøse symboler, og reglerne skulle få de ansatte til at fremstå på en neutral og ensartet måde. Da en Føtexansat i 2001 bekendtgjorde, at hun fremover ville møde på arbejde iført tørklæde, blev hun afskediget – fordi tørklædet var i strid med beklædningsreglerne. I 2005 gav Højesteret Føtex medhold i afskedigelsen. Begrundelsen var, at pigen var bekendt med beklædningsreglerne og tidligere havde skrevet under på at følge dem. Højesteret slog også fast, at Føtex gerne måtte stille krav om en bestemt påklædning, så længe kravet gjaldt alle medarbejdere i samme

stilling. Dansk Supermarked har dog sidenhen valgt at omlægge sin personalepolitik på området og tillader nu tørklæder i sine butikker.

En tredje sag, FDB-sagen, endte et helt andet sted. En muslimsk kvinde blev i 2000 afvist til jobs i to brugsforeninger, fordi hun bar tørklæde. Dokumentations- og rådgivningscentret om racediskrimination (DRC) lagde i 2001 sag an på pigens vegne, og efter heftig debat i medierne og høringer internt i FDB valgte supermarkedskæden at droppe tørklædeforbuddet og i stedet lancere et FDB-tørklæde til muslimske ansatte.

CASE

P-SAGEN – ET EKSEMPEL PÅ DISKRIMINATION?

En ung elev ved en teknisk skole var i skolepraktik som tømrer og fandt en seddel på et bord, hvorpå der stod "minus P". Eleven spurgte sin lærer, hvad sedlen betød. Læreren forklarede, at det drejede sig om en virksomhed, der søgte en lærling til at komme i praktik. "Minus P" betød, at virksomheden ikke ønskede at få en "perker" som praktikant.

Den tekniske skole ville ikke oplyse navnet på arbejdsgiveren, og derfor lagde Dokumentations- og rådgivningscentret om racediskrimination (DRC) sag an mod skolen på vegne af tømrereleven. Sagen endte i første omgang i Østre Landsret, og her tabte DRC's klient – eleven der havde fundet sedlen. Han var nemlig uegnet til at komme i praktik (han var ikke på det stadium i sit uddannelsesforløb), lød det fra landsretten. Så fordi han ikke selv skulle have haft praktikpladsen, var han ikke i den givne sag blevet personligt diskrimineret. DRC indgav herefter en klage til FN's Racediskriminationskomite. FN fandt, at ikke bare den unge mand,

men også de øvrige skolepraktikanter med anden etnisk oprindelse end dansk, var blevet stillet ringere, fordi den tekniske skole netop havde set bort fra dem i forbindelse med den specifikke praktikplads. FN fandt også, at tømrereleven skulle have en godtgørelse af den danske stat. Det har den danske stat dog nægtet.

DANSK LOV OM ETNISK LIGEBEHANDLING (2003)

Ingen må udsætte en anden person for direkte eller indirekte forskelsbehandling på grund af vedkommendes [...] race eller etniske oprindelse.

Baltic Pride i Litauens hovedstad Vilnius 27. juli 2013. For første gang gik optogets rute gennem bymidten. Homoseksualitet er stærkt tabuiseret i Litauen, og hadforbrydelser mod LGBT-personer er et udbredt problem. En lov fra 2009 forbyder desuden "homoseksuel propaganda". Det betyder i praksis, at al undervisning og oplysningsarbejde om homoseksualitet er blevet umuliggjort. Flertallet af tilskuerne til optoget var mødt op for at vise deres utilfredshed. Et banner bar fx budskabet: "Det er ikke homofobi – det er bare ikke normalt".

LGBT OG FORSKELSBEHANDLING

En omfattende undersøgelse, lavet af EU's Agentur for Fundamentale Rettigheder (FRA) i 2013, viser, at forskelsbehandling og chikane er hverdag for mange LGBT-personer i EU. Halvdelen af de adspurgte havde oplevet diskrimination eller chikane på grund af deres seksualitet inden for det sidste år. Blandt de danske deltagere i undersøgelsen var det en tredjedel. Én ud af fem havde følt sig diskrimineret i forbindelse med jobsøgning eller på deres arbejdsplads, og to ud af tre havde oplevet, at der på deres arbejde var en negativ indstilling til LGBT-personer. Kun en lille del – en ud af 10 – anmeldte den diskrimination, som de oplevede fx på arbejdet eller andre steder. Den mest udbredte årsag til ikke at anmelde den var, at de ikke troede, at det ville ændre noget.

Undersøgelsen spurgte også til personernes skoleoplevelser. Stort set alle havde oplevet negativ adfærd eller hørt kommentarer fra skolekammerater om det at være bøsse eller lesbisk. Halvdelen af de adspurgte svarede, at de ofte havde oplevet det. To tredjedele af undersøgelsens deltagere svarede, at de ofte eller altid i deres skoletid skjulte, at de var homo- eller biseksuelle eller transpersoner. FRA's undersøgelse viser også, at vold og chikane præger livet for mange LGBT-personer. Inden for de sidste fem år var én ud af fire blevet overfaldet eller truet med vold.

Kilde: EU's Agentur for Fundamentale Rettigheder (FRA)

LGBT

LGBT er en samlebetegnelse for personer, der identificerer sig som bøsser, lesbiske, biseksuelle eller transpersoner.

EU OG FORBUDET MOD DISKRIMINATION

Forskelsbehandling på grund af en persons seksualitet er forbudt i EU. I artikel 21 i EU's Charter om grundlæggende rettigheder fra 2000 står der:

"Enhver forskelsbehandling på grund af køn, farve, etnisk eller social oprindelse, genetiske anlæg, sprog, religion eller tro, politiske eller andre anskuelser, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel, handicap, alder, seksuel orientering eller ethvert andet forhold er forbudt."

DISKRIMINATION AF EUROPAS STØRSTE MINDRETAL

Der lever 10-12 millioner romaer i Europa, og dermed er romaerne Europas største etniske mindretal. Trods deres antal er romaerne et folk uden nation eller territorium og udgør alle de steder, de bor, et mindretal. Internationale undersøgelser viser, at romaer i stort set alle europæiske lande oplever at blive udsat for diskrimination på arbejds- og boligmarkedet, i sundhedsvæsenet og i uddannelsessystemet. Forskelsbehandling af romaer er ikke et nyt fænomen. Historisk set har romaer i Europa været afskåret fra at besidde visse jobs, er blevet henvist til at bo i bestemte, afgrænsede områder og har ikke haft samme muligheder som flertalsbefolkningen for at deltage i det politiske og offentlige liv. I Nazityskland blev romaers frihed gradvist indskrænket, og romaer blev (ligesom jøderne) skridt for skridt udgrænset fra samfundet, isoleret og i sidste ende systematisk slået ihjel.

Romakvinde i et fattigt slumkvarter i udkanten af en rumænsk by. Husene har lerstampede gulve og ikke indlagt vand. Kvinderne kæmper for at få deres børn i skole, men oplever, at børnene bliver afvist, fordi de angiveligt ikke er rene nok, eller fordi de mangler fødselsattester. Mændene arbejder som daglejere i landbruget.

Læs mere om nazisternes overgreb mod romaer i artiklerne *Fordomme og folkedrab: Romaernes skæbne under Holocaust* og *Romaernes tragedie – det glemte folkedrab* på www.folkedrab.dk/holocaust under Fokusartikler.

Romaer, lejre og tvangsforflytninger

Europas romaer er meget forskellige: Nogle er fuldt integrerede og har en velfungerende hverdag, hvor de er del af arbejdsmarkedet og benytter uddannelsessystemet. Men mange romaer lever en kummerlig, forarmet tilværelse med ringe muligheder for at få et bedre liv. Mange bor i midlertidige lejre uden vand og

FILM OM DISKRIMINATION OG VOLD MOD ROMAER I UNGARN

Den ungarske film *Just the Wind* af Benedek Fliegauf er en barsk skildring af en række voldsomme overfald på romaer i Ungarn i 2008-09, bl.a. flere drab. Filmen fortæller historien om en romafamilies skæbne. Det er en fiktionsfilm, der bygger på virkelige hændelser.

Hele filmen med engelske undertekster kan ses på Youtube.

elektricitet. De oplever jævnligt tvangsudsættelser, og mange har svært ved at få arbejde. De oplever, at deres børn bliver adskilt fra andre i skolen. Sager om forskelsbehandling varierer fra land til land: I Italien har regeringen indført en såkaldt nomadeplan, der gør det muligt at tvangsflytte romaer i Rom til særlige indhegnede lejre, hvor de må bo i campingvogne og læskure. Amnesty International har stemplet planen som diskrimination af et mindretal, fordi den gør forskel på befolkningens adgang til bolig. Tvangsforflytninger af romaer sker også i lande som Rumænien og Frankrig.

Blushøjlejren i udkanten af Valby blev i 1948 oprettet som beboelsesplads for en gruppe romaer og rejsende. Her boede ca. 300 personer i 76 beboelsesvogne. Der var hverken indlagt vand, kloak eller elektricitet til vognene. Lejren eksisterede 1948-84 – dette billede er fra 1954. Læs mere om lejren og se filmen *Blushøjlejren – en københavnsk Sigøjnerlejr* på www.immigrantmuseet.dk

ROMAER I EUROPA

- Der bor mellem 10 og 12 millioner romaer i Europa
- Omkring 6 millioner romaer er bosat i EU-lande
- I Bulgarien, Ungarn, Makedonien (FYROM), Rumænien, Serbien og Slovakiet udgør romaer mellem 7 og 10 % af befolkningen
- Der bor ca. 750.000 romaer i Spanien
- I Frankrig lever omkring 400.000 romaer
- England har en romabefolkning på ca. 225.000
- I Italien er der ca. 150.000 romaer
- I Danmark bor der ca. 5-7.000 romaer

Kilder: Amnesty International og Europarådet

ROMAERNE PÅ AMAGER FÆLLED

I sommeren 2010 var der forskellige sager i Europa, hvor romaer blev udvist fra de lande, de boede i. I nogle tilfælde fordi de manglede papirer, i andre fordi de var mistænkt (men ikke dømt) for tyveri eller anden kriminalitet. I Danmark udviste politiet i juli 2010 i alt 23 romaer, der camperede uden tilladelse og overnattede i et forladt posthus på Amager. Begrundelsen var bl.a. mistanke om tyverier fra kolonihavehuse. 14 af udvisningerne blev trukket tilbage af Udlændingesservice efter en række kendelser fra Højesteret. Retten fandt, at grundlaget for at udvise romaerne var for tyndt. Flere af de udviste romaer vendte senere tilbage til Danmark for at søge arbejde. Siden er der kommet en dom fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, som fastslår, at udvisningerne var ulovlige.

Adskillelse i skoler

FN's Børnekonvention fastlår, at alle børn har ret til uddannelse. Og ret til lige adgang til uddannelse. I flere europæiske lande er der dog eksempler på, at børn med romabaggrund mere eller mindre systematisk bliver adskilt fra andre i skolesystemet. Det sker i lande som Tjekkiet, Grækenland, Makedonien og Slovakiet. De bliver adskilt på grund af deres etnicitet, til trods for at både national lovgivning og EU forbyder raceadskillelse. I Slovakiet bliver romaer sendt i specialskoler eller i skoleklasser for børn med mentale handicap. I 2010 havde 65 % af den slags skoler i Slovakiet udelukkende eller næsten udelukkende romaelever, og det samme gjaldt 90 % af specialklasserne på almene skoler.

En dom fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol fra januar 2013 slår fast, at det er en krænkelse af romaers rettigheder, at de ikke får lov til at gå i almindelige skoler. Denne dom faldt i en sag om to ungarske romaer, der som børn var blevet placeret af myndighederne i en specialskole for handicappede. Retten fandt, at de ungarske myndigheder havde brugt problematiske test til at vurdere børnenes mentale evner og intelligens, hvilket havde resulteret i romaernes fejlplacering i specialskoler og dermed ringere uddannelsesmuligheder.

KRONIK ROMAER ER STADIG MINDRE VÆRD END OS ANDRE

Kronikken blev bragt i Information den 27. januar 2014 i anledning af Auschwitz-dag, den danske mindededag for Holocaust og andre folkedrab. Den giver et indblik i den modvilje, som romaer har mødt gennem tiden i Danmark og andre steder i Europa – og som romaer stadig oplever.

Kronikken er skrevet af Solvej Berlau og Stine Thuge fra DIIS i samarbejde med Malte Gasche fra Helsinki Universitet.

Læs *Romaer er stadig mindre værd end os andre*:
www.information.dk/485961

Lektiehjælp på romani i udkanten af Makedoniens hovedstad Skopje. Makedonien er formodentlig det land i Europa, hvor den største andel af romaerne stadig taler romani, omkring 90-95 %.

CASE

HELSINGØRS 'SIGØJNERKLASSER'

Helsingør er en af de kommuner i Danmark, der har flest borgere med romabaggrund. Man anslår, at der bor mellem 1200 og 2500 romaer i Helsingør. Man kender ikke det præcise antal, for danske myndigheder registrerer ikke borgere efter etnicitet.

I midten af 1970'erne oprettede kommunen særlige modtagerklasser for romaer, som børnene kom i, inden de blev sluset ind i almindelige klasser. Det var børnenes meget lave fremmøde kombineret med store sociale problemer, der fik kommunen til at oprette den første såkaldte sigøjnerklasse i 1982.

Ideen med klassen var oprindeligt, at børn med romabaggrund havde brug for ekstra hjælp til at lære skolerutiner og blive integreret i skolens sociale

samvær for at kunne gennemføre deres uddannelse. Derfor var planen, at romaerne skulle gå i den særlige klasse i tre måneder, og at de derefter skulle tilbage i deres 'normale' klasser. På den måde minder ordningen om de såkaldte modtagerklasser, som udenlandske børn starter i for at erhverve sig nogle grundlæggende dansksproglige kompetencer og blive klædt på til dansk skolegang. For disse modtagelsesklasser er tanken også, at de udenlandske børn skal sluses ind i almindelige klasser efter nogen tid. I Helsingør gik det dog anderledes. I stedet for at afvikle 'sigøjnerklasserne' blev der i løbet af 1990'erne oprettet yderligere to klasser, hvori romaer med forskellige aldre blev samlet. Hovedparten af disse elever var flygtninge fra krigen på Balkan og havde en tung bagage med sig. De havde oplevet krigen på nærmeste hold, nogle havde mistet familiemedlemmer, og alle havde de oplevet angsten og uvisheden ved at skulle flygte til et fremmed land.

Problemerne med skoledeltagelsen for romaer fortsatte i Helsingør til trods for de særlige klasser. Det fik kommunen til at foretage endnu en særforanstaltning: I perioden 2000-2002 blev romaer trukket i kontanthjælp, hvis deres børn ikke kom i skole. I 2003 kom særreglerne i mediernes søgelys og blev heftigt debatteret. Nogle mente, at kommunen med de særlige skoler gemte romaerne væk for at skåne de øvrige børn og deres forældre for anderledes og besværlige elever. Andre kaldte det slet og ret diskrimination. Andre igen mente, at kommunen havde forsøgt at takle nogle komplicerede problemstillinger ved at anvende ukonventionelle metoder. Måske var metoden ikke den rigtige, men man kunne ikke bebrejde kommunen, at den forsøgte at tage hånd om nogle grundlæggende sociale problemer hos en gruppe borgere.

Sagen fik sin umiddelbare afslutning i 2004, hvor klasserne blev dømt ulovlige af statsamtet. Året efter afgjorde den daværende Klagekomité for Etnisk Ligebehandling, at Helsingør Kommune "havde overtrådt lov om etnisk ligebehandlings forbud mod indirekte forskelsbehandling ved at have oprettet og drevet særlige klasser for elever med højt fravær, hvori der alene var placeret elever med romabaggrund". Eleverne med romabaggrund blev efter afgørelsen indlemmet i almindelige klasser – dog går en del af dem stadig i specialklasser. Problemerne omkring fravær er fortsat i mange tilfælde, men fra kommunens side er der ikke blevet iværksat nye, særlige tiltag over for romaerne. Der handles som ved andre børn.

Læs afgørelsen fra Klagekomitéen for Etnisk Ligebehandling (2005) på www.ligebehandlingsnævnet.dk

ANVENDT LITTERATUR

- Amnesty International: *Human rights here, Roma rights now: A Wake-up Call to the European Union*, 2013
- Amnesty International Danmark: *Romaer i Italien*, www.amnesty.dk, 2014
- European Roma Rights Centre: *European Court of Human Rights Says State Parties Must Take Positive Measures Against Wrongful Placement of Romani Children in Special Schools*, www.errc.org, 29.01.2013
- Fenger-Grøndahl, Carsten & Malene: *Sigøjnere – 1000 år på kanten af Europa*, Aarhus Universitetsforlag, 2006
- Fundamental Rights Agency: *EU LGBT survey. European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey. Results at a glance*, 2013
- Fundamental Rights Agency & UN Development Programme: *The situation of Roma in 11 EU Member States*, 2012
- Meyers, Martin: "Gypsy and Roma Families" i Cowan et.al (eds.): *Teaching Controversial Issues in the Classroom*, Continuum, 2012

FÆLLES MÅL 2014 · KAPITEL 9

Kapitlet relaterer sig til færdigheds- og vidensmål efter 9. klasse:

Historie

Der kan ses på diskrimination i et historisk og et nutidigt perspektiv ved at anskue fx historisk diskrimination mod jøder og diskrimination mod romaer i dag – både lokalt og globalt. Der kan også arbejdes med kønsdiskrimination som et historisk tema og norm samt udviklingen væk fra denne form for diskrimination. Herfra kan der perspektiveres til normer om køn og seksualitet i vores samfund i dag, som kan betyde ulige muligheder for dem, der lever uden for normen.

Ved at arbejde med kapitlets temaer kan følgende mål med fordel understøttes:

Kronologi, brud og kontinuitet

- Eleven har viden om begivenheders forudsætninger, forløb og følger
- Eleven kan forklare hvorfor historisk udvikling i perioder var præget af kontinuitet og i andre af brud

Kronologi, brud og kontinuitet

- Eleven har viden om historisk udvikling

Det lokale, regionale og globale

- Eleven kan forklare historiske forandrings påvirkning af samfund lokalt, regionalt og globalt

Konstruktion og historiske fortællinger

- Eleven har viden om historiske fortællingers brug i et samtids- og fremtidsrettet perspektiv

Historisk bevidsthed

- Eleven kan redegøre for brug af fortiden i argumentation og handling

Historiekanon

Der kan perspektiveres til følgende kanonpunkter:

- FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder
- Kvinders valgret

Samfundsfag

Gennem specifikke cases og love kan der arbejdes med, hvordan politiske beslutninger vedrørende fx romaer eller muslimer har indflydelse på minoritetsgrupper hverdag, fx skole og arbejde, og hvordan man historisk og i dag benytter lovgivning til at regulere minoriteters muligheder og adgang til samfundet. Borgerrettigheder, menneskerettigheder og retssikkerhed kan også belyses.

Ved at arbejde med kapitlets temaer kan følgende med fordel understøttes:

Det politiske system, retsstat og rettigheder

- Eleven kan diskutere sammenhænge mellem demokrati og retsstat (fx rettigheder og pligter for borgere i Danmark, borgernes retssikkerhed i et demokrati og menneskerettigheder m.v.)
- Eleven har viden om det politiske system og beslutningsprocesser i Danmark

Politiske partier og ideologier

- Eleven kan identificere ideologisk indhold i politiske udsagn og beslutninger

Socialisering

- Eleven kan redegøre for sociale grupper og fællesskabers rolle i socialiseringen

Dansk

Der kan arbejdes med diskrimination som et aktuelt emne, der præger individers liv og muligheder i samfundet. Der kan også arbejdes med retten til at have en identitet, og hvordan denne ret udfordres af forskellige mekanismer og strukturer i samfundet, der stiller nogle grupper bedre end andre.

Ved at arbejde med kapitlets temaer kan følgende mål med fordel understøttes:

Fortolkning

- Eleven har viden om identitetsfremstillinger

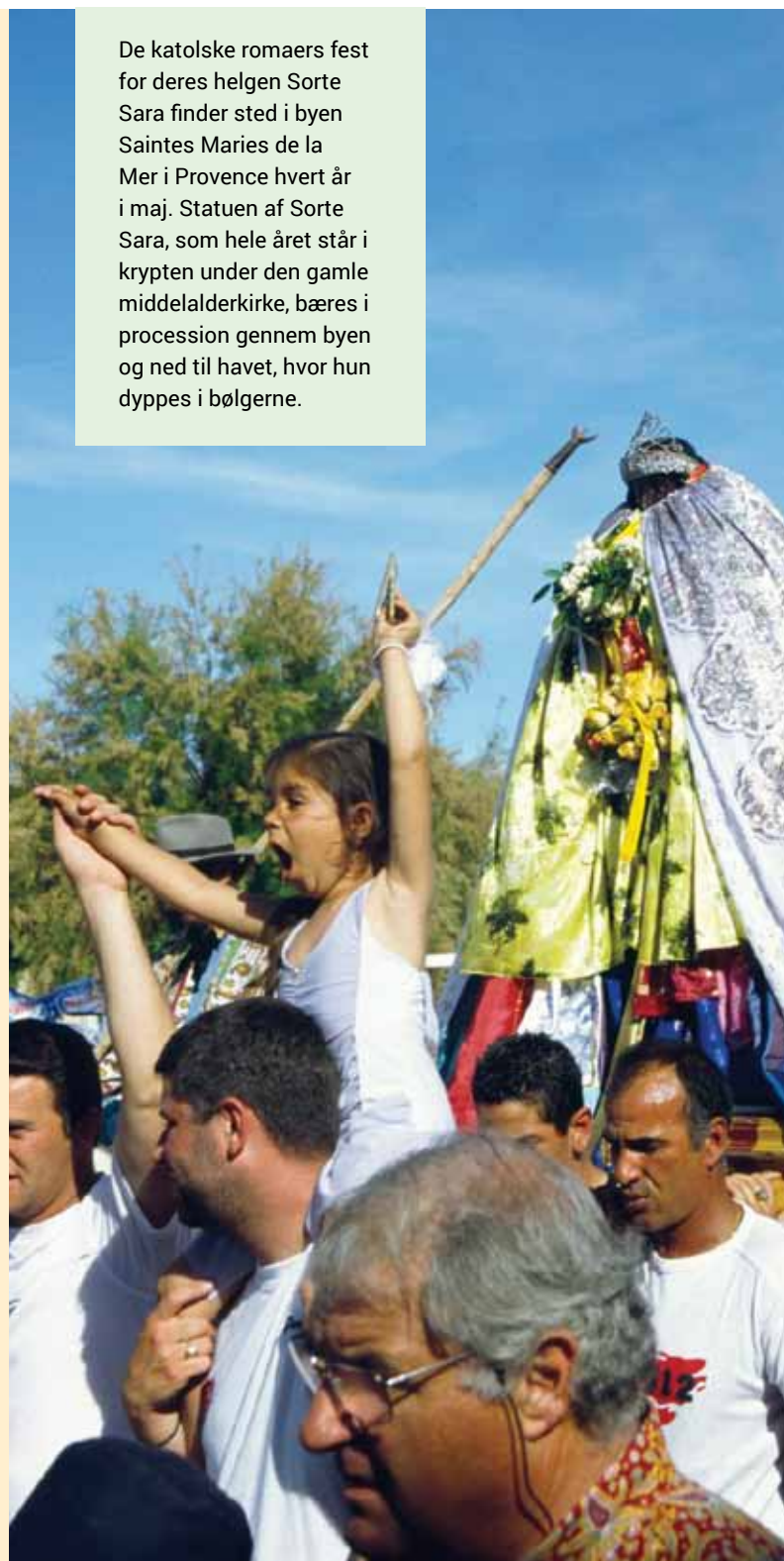
Perspektivering

- Eleven kan sætte teksten i relation til aktuelle problemstillinger

Sproglig bevidsthed

- Eleven kan iagttage udtryk for holdninger i sprog

De katolske romaers fest for deres helgen Sorte Sara finder sted i byen Saintes Maries de la Mer i Provence hvert år i maj. Statuen af Sorte Sara, som hele året står i krypten under den gamle middelalderkirke, bæres i procession gennem byen og ned til havet, hvor hun dyppes i bølgerne.

KAPITEL 10

Sig hvad du vil – eller hvad?

Dette kapitel handler om ytringer og deres effekt. Hvordan bruges sproget til at signalere, hvem der er inde, og hvem der er ude – hvad der er rigtigt, og hvad der er forkert? Og hvilke konsekvenser har det for inkluderingen og ekskluderingen af visse grupper i samfundet?

Sprog bruges på forskellig vis til at udtrykke tilhørsforhold og afstand til andre mennesker. Visse typer af sprogbrug er så alvorlige i deres stemping eller udgrænsning af andre, at de kan beskrives som destruktive eller ligefrem farlige. Hade fuld tale er et eksempel på dette, fordi bestemte mennesker stemples som mindreværdige eller som en trussel. I kapitlet kædes hadefuldt tale sammen med propagandavirksomhed, og der perspektiveres til debatten om ytringsfrihed: Hvor går grænserne for ytringsfrihed, og skal man regulere rammerne for, hvad det er tilladt at sige? Kapitlet slutes med et afsnit om internettet som forum for fri tale. Det sætter fokus på den misinformation og de fordomsfulde ytringer, som elever kan støde på, når de er online. Samtidig diskuteres hetz og chikane på de sociale medier.

SPROGBRUG

Den måde, vi taler til og om hinanden, har betydning for vores relationer til hinanden og for menneskers oplevelse af at være inkluderet eller ekskluderet i et fællesskab. Ord kan forulempe og være med til at holde mennesker ude, når de bruges til at markere

tilhørsforhold og afstand. Nogle gange sker udelukkelsen gennem mere eller mindre ubevidst brug af sproget, af indgroede sprogmønstre og dårlige vaner. Andre gange bruges sproget bevidst med den hensigt at udgrænse visse mennesker fra en sammenhæng. Sprogbrug kan altså i forskellig grad være med til at introducere, understøtte eller eskalere intolerance mod bestemte grupper.

Sproget som våben

Der er eksempler både fra historien og vores samtid på, at ord bevidst bruges som redskab til at kategorisere og ekskludere. De mest ekstreme eksempler finder vi i historiens folkedrab, hvor uønskede grupper blev omtalt med ord, der tydeligt skulle signalere, at de var en belastning, en trussel, en paria i samfundet.